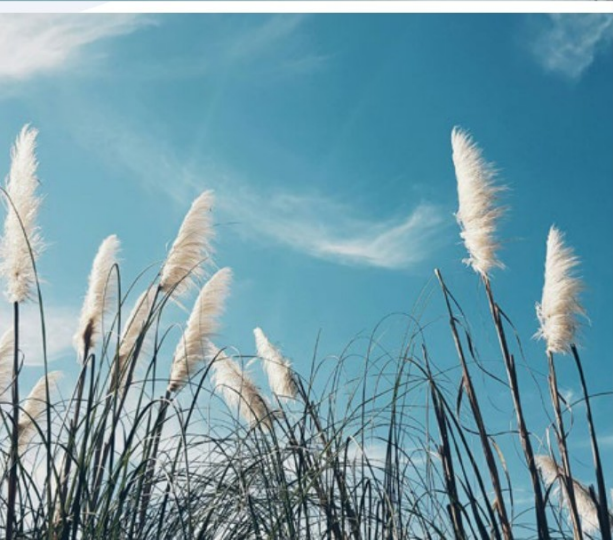
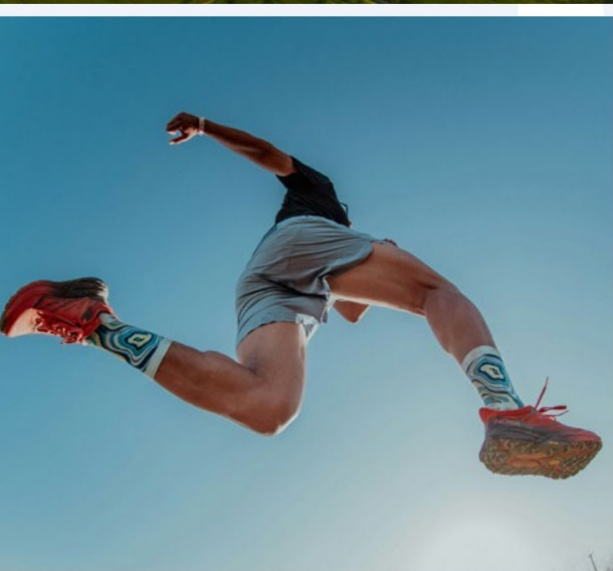

Mensenrechten als kompas in luchtkwaliteitsbeleid

Handreiking voor provincies en gemeenten

Inhoud

Voorwoord	3
Samenvatting	5
Inleiding	7
De vijf beleidsfasen	7
1. Agendering	7
2. Beleidsvoorbereiding	7
3. Beleidsbepaling / besluitvorming	8
4. Implementatie	8
5. Evaluatie	8
EVRM, IVBPR, IVESCR EN IVRK	9
De internationale verdragen in het kort	9
1. Agendering	10
2. Beleidsvoorbereiding	11
3. Beleidsbepaling / besluitvorming	12
4. Implementatie	13
5. Evaluatie	14
Afkortingen gebruikt in handreiking	16

Voorwoord

Voor u ligt de handreiking *Mensenrechten als kompas in luchtkwaliteitsbeleid*. Deze is ontwikkeld door het Lab Toekomstige Generaties, de Stichting Gezondheid op 1 en Longfonds met als doel gemeenten en provincies te ondersteunen bij het verder verbeteren van de luchtkwaliteit in hun regio.

Bestuurlijke complexiteit en uitvoeringsdruk

Gemeenten en provincies werken al volop aan luchtkwaliteit. Dit gebeurt onder meer via de omgevingsvisie en het omgevingsplan, vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH), beleid rond verkeer en mobiliteit, houtstookbeleid en regionale samenwerking met omgevingsdiensten en provincies. Zeker de deelnemende partijen van het [Schone Lucht Akkoord](#) nemen al extra stappen bovenop hun wettelijke taken en zetten zich actief in voor de verbetering van luchtkwaliteit.

Tegelijkertijd laat de praktijk zien dat deze inspanningen niet overal leiden tot luchtkwaliteit die in de buurt komt van de op gezondheid gebaseerde advieswaarden van de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO). Niet verwonderlijk: gemeenten en provincies opereren in een complexe context, waarin meerdere belangen samenkomen, zoals gezondheid, mobiliteit, woningbouw en economische ontwikkeling, en waarin sprake is van beperkte capaciteit en gedeelde bevoegdheden.

Dat werkt soms demotiverend. Uit de interviews die wij deden met wethouders en ambtenaren van gemeenten bleek dat dit gegeven – ‘je doet je best maar het is al snel niet goed genoeg’ – leidt tot frustratie en soms ook tot inactiviteit.

Aanpak: mensenrechten in alle fasen van luchtkwaliteitsbeleid

Met deze handreiking kunnen gemeenten en provincies frustratie omzetten in actie, vanuit een perspectief dat wellicht nog niet eerder door u of uw collega's onderzocht is. De handreiking vraagt niet om het loslaten van bestaande inspanningen, maar biedt een nieuwe, creatieve route om goede luchtkwaliteit te borgen in beleid.

Wat namelijk vaak nog onderbelicht blijft in beleid maar wel een kans biedt om luchtkwaliteit voorop te zetten, is **de rol van mensenrechten**. Het recht op leven, op gezondheid, op privé- en gezinsleven en op bescherming van de woning vormen stevige juridische fundamenteën om te kunnen zeggen: ‘Gezonde lucht is een mensenrecht’.

Vanuit dat fundament biedt deze handreiking een juridisch en beleidsmatig perspectief om besluiten over luchtkwaliteit scherper te onderbouwen, beter te prioriteren en waar mogelijk extra handelingsruimte te benutten, met aanbevelingen voor de toepassing van mensenrechten in alle fasen van luchtkwaliteitsbeleid. Het is een extra laag, een extra kans voor gemeenten en provincies die nog actiever willen werken aan gezonde lucht.

En zo hopen we dat u de handreiking leest: niet als een verwijt, maar als een kans. Een kans voor gemeenten en provincies om hun bestaande werk voor betere luchtkwaliteit te versterken. Een kans om te werken aan goede gezondheid, voor iedereen die nu in Nederland woont en voor toekomstige generaties.

Lab Toekomstige Generaties
Stichting Gezondheid op 1
Longfonds

© September 2026

De inhoud van deze handreiking mag vrij worden gebruikt en verspreid, mits met bronvermelding.

Samenvatting

Deze handreiking biedt concrete en juridisch onderbouwde aanbevelingen voor de toepassing van mensenrechten in alle fasen van luchtkwaliteitsbeleid. Aanleiding is de ongezonde lucht in Nederland, de impact daarvan op de volksgezondheid en de noodzaak om het recht op leven, gezondheid en een schone leefomgeving daadwerkelijk te waarborgen.

Kernboodschap

Internationale mensenrechtenverdragen vormen het kader voor overheden om actief beleid te voeren dat luchtvervuiling voorkómt, gezondheid beschermt en burgers betreft. Dit kader geldt niet pas bij de uitvoering, maar vanaf de eerste beleidsfase.

Checklist per beleidsfase

Per beleidsfase staan hieronder de volgende specifieke vragen om te toetsen of het mensenrecht op een gezonde leefomgeving met gezonde lucht is geborgd.

1. Agendering

- Staan gezondheid en luchtvervuiling op de agenda als mensenrechtenvraagstuk?
- Is de bescherming van gezondheid expliciet centraal gesteld in wet- en regelgeving¹, ook voor toekomstige generaties?
- Zijn signalen van bewoners, artsen en maatschappelijke organisaties gehoord?

2. Beleidsvoorbereiding

- Welke vergunningen geeft de gemeente af en welke geeft de provincie af?
- Is het mensenrecht op een gezonde leefomgeving met gezonde lucht als toetssteen verankerd in vergunningverlening, toezicht en handhaving?
- Zijn de WHO-advieswaarden en mensenrechtenverdragen, zoals het EVRM en IVBPR, als toetsingskader gebruikt?
- Is het voorzorgsbeginsel toegepast, ook bij onzekerheid over risico's?
- Zijn burgers actief en transparant geïnformeerd over mogelijke gezondheidseffecten?

3. Beleidsbepaling / besluitvorming

- Is onderbouwd hoe het beleid het recht op leven, gezondheid en woongenot beschermt?
- Zijn mensenrechten minstens even zwaar meegewogen als economische of politieke belangen?

4. Implementatie

- Is er sprake van effectieve handhaving, toezicht en afdwinging van normen?
- Merken burgers de bescherming in de praktijk (geen papieren werkelijkheid)?
- Worden bij normoverschrijding tijdig herstelmaatregelen ingezet?

5. Evaluatie

- Is er sprake van beleidsverantwoording over hoe het mensenrecht op een gezonde leefomgeving met gezonde lucht is meegewogen?
- Wordt periodiek getoetst of het beleid gezondheid en de leefomgeving daadwerkelijk beschermt?
- Wordt bij aanhoudende hinder of schade het beleid bijgestuurd of verscherpt?

Juridische onderbouwing

Voor de juridische onderbouwing van bovenstaande checklist verwijzen we naar het rapport 'Gezonde lucht is een mensenrecht'. De onderbouwing is gebaseerd op de volgende verdragen:

- Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM): artikel 2 en artikel 8
- Internationaal Verdrag inzake Burgerrechten en Politieke Rechten (IVBPR)
- Internationaal Verdrag inzake Economische, Sociale en Culturele Rechten (IVESCR)
- Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind (IVRK, het Kinderrechtenverdrag)

¹ Op basis van de Omgevingswet en de doorvertaling in omgevingsvisie en omgevingsplannen.

Zie: [Lucht | Informatiepunt Leefomgeving](#)

Inleiding

Beleid is het instrument waarmee overheden gericht maatschappelijke problemen oplossen en voorkomen. Een effectieve overheid werkt doelgericht aan rechtvaardige oplossingen. In Nederland is de situatie duidelijk: de luchtkwaliteit is de afgelopen decennia verbeterd, maar de lucht is nog niet gezond. Deze voldoet namelijk niet aan de WHO-advieswaarden uit 2021. Ondanks brede erkenning van dit probleem blijft voldoende verbetering uit. Wat ontbreekt, zijn concrete handelingsopties die juridisch stevig zijn onderbouwd.

Deze handreiking biedt die concrete opties. We structureren beleidsvorming in vijf fasen. Per fase analyseren we hoe mensenrechten juridisch richting kunnen geven aan beleidskeuzes. Dit doen we aan de hand van relevante artikelen uit de vier hiervoor genoemde verdragen: het EVRM, IVBPR, IVESCR en IVRK. We illustreren dit met praktijkvoorbeelden die laten zien wat er mogelijk (en noodzakelijk) is om burgers te beschermen tegen luchtvervuiling en andere vervuiling van de leefomgeving.

De vijf beleidsfasen

1. Agendering

De eerste stap is het benoemen van het probleem. Bij het gezondheidsrisico van luchtvervuiling is het belangrijk dat overheden dit niet alleen als ecologisch of economisch vraagstuk benaderen. Het recht op gezondheid en een gezonde leefomgeving leidt tot een mensenrechtelijke agendering.

Maatschappelijke organisaties, burgercollectieven en deskundigen spelen hierin een sleutelrol. Hun signalen behoren niet als 'druk van buitenaf' te worden gezien, maar als noodzakelijke input voor een rechtvaardige en grondwettelijk verankerde beleidsvorming.

2. Beleidsvoorbereiding

Vervolgens krijgt beleid inhoud. Beleidsmedewerkers, juristen en experts ontwikkelen verschillende scenario's, getoetst aan wetgeving, maatschappelijke draagkracht en uitvoerbaarheid. Cruciaal daarbij is de normatieve toets: doet het beleid recht aan de mensenrechtenverplichtingen van de Staat?

Voor overheden betekent dit dat zij beleid dienen te ontwerpen dat gezondheidsschade actief voorkomt. Niet de technische haalbaarheid staat centraal, maar de verplichting om risico's op schade te minimaliseren. Dit vraagt om een scherpe analyse van juridische normen zoals het EVRM en het IVBPR.

3. Beleidsbepaling / besluitvorming

In deze fase komt het aan op democratische legitimatie én juridische consistentie. Besluiten dienen zo te worden onderbouwd dat zij geen schending opleveren van mensenrechten zoals het recht op leven of het recht op privéleven. Bij politieke keuzes moet expliciet worden onderbouwd hoe mensenrechten zijn meegewogen – en waarom deze rechten in bepaalde gevallen prevaleren boven economische of andere belangen.

4. Implementatie

De implementatie van mensenrechten vraagt om meer dan naleving op papier. De beleidsmaatregelen moeten in de praktijk aantoonbaar bijdragen aan bescherming van gezondheid, leven en leefomgeving. Dit betekent: vergunningen die bescherming afdwingen, scherp en onafhankelijk toezicht en tijdige handhaving bij overtredingen.

5. Evaluatie

De kernvraag bij de evaluatie van het beleid is: draagt het beleid daadwerkelijk bij aan het beschermen van fundamentele rechten? Zijn de negatieve gezondheidseffecten verminderd? Is het beleid rechtmatig uitgevoerd? Evaluatie is geen sluitstuk, maar de springplank voor verbetering – en zo nodig een nieuwe agendering.

EVRM, IVBPR, IVESCR en IVRK

In dit hoofdstuk bekijken we per beleidsfase hoe de verschillende internationale verdragen richting geven aan luchtkwaliteitsbeleid. We ondersteunen dit met praktijkvoorbeelden. Het rapport [‘Gezonde lucht is een mensenrecht’](#) licht de verdragen uitgebreider toe en biedt een overzicht van relevante jurisprudentie.

De internationale verdragen in het kort

- Het **EVRM** bevat fundamentele normen die overheden verplichten burgers actief te beschermen tegen luchtvervuiling. Artikel 2 (recht op leven) en artikel 8 (recht op privé- en gezinsleven) zijn hierbij cruciaal.
- Artikel 6 van het **IVBPR** legt de basis voor het recht op leven: "Every human being has the inherent right to life. This right shall be protected by law. No one shall be arbitrarily deprived of his life." Voor overheden betekent dit de verplichting om willekeurige aantasting van het leven te voorkomen én actief beleid te voeren om dit mensenrecht te beschermen.
- In lid 1 en 2 van artikel 17 **IVBPR** staat: "Niemand mag onderworpen worden aan willekeurige of onwettige inmenging in zijn privéleven, zijn gezinsleven, zijn huis [...]." En "Eenieder heeft recht op bescherming door de wet tegen zodanige inmenging of aantasting." Dit betekent dat de staat geen schade mag veroorzaken én ervoor moet zorgen dat anderen, waaronder overheidsorganen, natuurlijke personen en bedrijven, geen schade veroorzaken.
- In artikel 11 lid 1 van het **IVESCR** is het recht op een adequate levensstandaard vastgelegd. De Staat moet streven naar normen die zo veilig mogelijk zijn. Dat betekent dat de Staat moet aansluiten bij de WHO-advieswaarden voor luchtkwaliteit. Het eerste lid van artikel 12 IVESCR bepaalt verder dat iedereen recht heeft op de hoogste standaard van fysieke en mentale gezondheid.
- Het tweede lid van artikel 12 **IVESCR** benoemt ook een specifieke plicht jegens kinderen: de verplichting al het nodige te doen om het aantal doodgeboren kinderen en kindersterfte te verminderen en de gezonde ontwikkeling van het kind te bewerkstelligen.
- Artikel 6 van het **Kinderrechtenverdrag** benoemt het recht op leven van ieder kind. In lid 2 staat dat Staten zo veel mogelijk het overleven en ontwikkelen van het kind zullen garanderen. Het recht op gezondheid wordt voor kinderen expliciet herhaald in artikel 24. En lid 2 van dit artikel verplicht de Staat om voldoende maatregelen te nemen om ziekte te bestrijden en daarbij het gevaar van milieuvervuiling in overweging te nemen. Luchtvervuiling dient proactief te worden meegenomen bij de bescherming van kinderen.
- Het **voorzorgsbeginsel**² is in elk van deze verdragen een essentieel element voor de bescherming van mensenrechten. Het verplicht overheden om risico's op gezondheids- schade en milieuschade tijdig te signaleren en daar proactief op te reageren. Niet het bewijs van schade is leidend, maar de plausibiliteit ervan.

Deze internationale verplichtingen werken door in alle fasen van de beleidscyclus. Van agendering tot evaluatie staan bestuurders en beleidsmedewerkers voor de taak om keuzes, maatregelen en instrumenten af te stemmen op de plicht om het leven en de gezondheid van inwoners te beschermen.

1. Agendering

Het recht op leven verplicht de overheid om tijdig op te treden tegen gevaren voor de volksgezondheid. Preventie staat centraal: risico's moeten worden geagendeerd voordat schade ontstaat. Het Europese Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM) heeft bevestigd dat staten moeten ingrijpen zodra een bedreiging voor de volksgezondheid voorzienbaar is. Artikel 8 EVRM verplicht staten om burgers te beschermen tegen ernstige verstoringen van hun leefomgeving. Zelfs als er geen direct levensgevaar dreigt, kan vervuiling of overlast leiden tot een aantasting van gezinsleven en privéleven.

Beleidsmakers moeten vroegtijdig signalen van bewoners over inmenging in hun privéleven en woning serieus nemen. Zo wordt het recht op een ongestoord privé- en gezinsleven vanaf het begin in de beleidsagenda vastgelegd. Het voorzorgsbeginsel bepaalt dat ook onzekere of nog niet volledig bewezen risico's beleidsmatig serieus moeten worden genomen. Bij milieu-problemen zoals luchtvervuiling moet de overheid risico's vroeg signaleren. Dit vereist actieve betrokkenheid van belanghebbenden en open maatschappelijke agendering – ook als wetenschappelijke consensus nog ontbreekt.

Voorbeeld

Intensieve veeteelt in de Peelregio

In de Peelregio, een gebied met extreem hoge veedichtheid, signaleren bewoners (o.a. Stichting Mens, Dier & Peel) ernstige gezondheidsrisico's door het fijnstof en de stikstof die worden uitgestoten door veehouderijen. De overheid is vanwege het recht op leven verplicht deze risico's te agenderen.

Voorbeeld

Kunstmestfabriek ICL en soja-overslag

Structurele hinder en luchtvervuiling door ICL-kunstmestfabriek in Amsterdam-Noord en de soja-overslag in Amsterdam-Westpoort tasten het dagelijkse woon- en leefgenot van omwonenden aan. Bewonersinitiatief Adem Vrij aan het IJ vraagt hier al jarenlang aandacht voor. Artikel 8 EVRM vraagt de gemeente dit als mensenrechtelijke kwestie te agenderen.

Voorbeeld

Schiphol

De uitstoot van ultrafijnstof en stikstof door vliegtuigen brengt voor tienduizenden mensen ernstige gezondheidsrisico's met zich mee. Het RIVM heeft bevestigd dat ultrafijnstof een risico vormt voor hart- en bloedvaten en longen. Bovendien is Schiphol een PFAS-hotspot. Op basis van het EVRM ligt hier voor de overheid de opgave dit als mensenrechtelijk vraagstuk te agenderen.

2. Beleidsvoorbereiding

Bij het ontwikkelen van beleid moet de overheid garanderen dat de maatregelen het sterfterisico daadwerkelijk verminderen. Beleidsopties die burgers bewust blootstellen aan gevaarlijke luchtvervuiling zijn onrechtmatig. In deze fase moeten beleidsopties worden getoetst aan het recht op een gezonde leefomgeving. Beleidsplannen moeten sterfterisico's minimaliseren en het recht op leven waarborgen, en daarom gebaseerd zijn op wetenschappelijke kennis en voldoen aan internationale gezondheidsnormen (zoals de WHO-advieswaarden voor luchtkwaliteit).

Bescherming van woongenot dient structureel te worden meegenomen in beleidsanalyses. Dat houdt onder meer het meewegen van economische of praktische belangen in bij analyses, maar ook de bescherming van het privéleven. In de voorbereidingsfase vereist het voorzorgsbeginsel dat beleidsmakers risico's serieus nemen, ook bij gebrek aan volledig bewijs. Beleidsvoorstellen moeten maatregelen bevatten die schade voorkomen, beperken of herstellen. Daarbij hoort ook het betrekken van burgers en belanghebbenden via informatievoorziening en andere vormen van transparante communicatie.

Voorbeeld

Woningbouwplannen nabij snelwegen

In Nederland worden bijna 40.000 nieuwe woningen – tegen GGD-richtlijnen in – gepland op locaties waar blootstelling aan vervuilde lucht aantoonbaar de levensverwachting verlaagt. Deze plannen vragen in de beleidsvoorbereiding om toetsing aan artikel 2 en 8 EVRM en aan de WHO-advieswaarden. Het recht op leven kan het aanpassen of stopzetten van woningbouwplannen betekenen.

Voorbeeld

Toestaan bedrijven in hoge milieucategorie nabij woonwijken

De gemeente Lansingerland heeft in de Omgevingsvisie 2.0 opgenomen dat op drie locaties ruimte nabij bestaande woonwijken wordt vrijgemaakt voor bedrijven met een hoge milieubelasting. Dit betekent dat zich hier bijvoorbeeld metaalproducenten of intensieve veehouderijen mogen vestigen. Dit vormt een risico voor de leefomgeving in de naastgelegen woonwijken. Bescherming van woongenot moet structureel worden meegenomen in de beleidsvoorbereiding om te voorkomen dat de gezondheid van inwoners wordt geschaad.

Voorbeeld

Toestemming bouw distributiecentra nabij woonkernen

Verschiede provincies en gemeenten willen toestemming geven voor de bouw van distributiecentra vlakbij woningen. De mogelijke overlast door verkeer, licht, geluid en luchtvervuiling maakt omwonenden bang voor aantasting van hun nachtrust, leefomgeving en woningwaarde. Dit soort potentiële schendingen van het recht op ongestoord privé- en gezinsleven vraagt om aanpassingen in de beleidsvoorbereiding.

3. Beleidsbepaling / besluitvorming

Politieke besluiten dienen het recht op leven als zwaarwegend beginsel te hanteren. Hierbij hoort dat beleidsbesluiten risico's preventief beperken en gezondheid structureel beschermen, en dat overheden aantonen dat hun besluiten het recht op leven beschermen. Politieke besluitvorming en bestuurlijke besluiten mogen geen langdurige overlast legitimeren die het woongenot aantast en kortetermijnbelangen (winst, economie, politieke druk) mogen fundamentele mensenrechten niet overschaduw.

Besluiten over ingrepen in de leefomgeving dienen transparant en proportioneel te zijn, zodat omwonenden niet plotseling en zonder voorkennis geconfronteerd raken met inmenging in hun privéleven. Dit houdt ook in dat volksvertegenwoordigers en bestuurders hun besluiten onderbouwen met verwijzing naar dit fundamentele recht. Het voorzorgsbeginsel fungeert als toetssteen bij de formele vaststelling van beleid. Beleidskeuzes moeten duidelijk maken hoe risico's zijn gewogen, welke maatregelen zijn genomen en hoe dit zich verhoudt tot internationale verdragen. Ook de impact op toekomstige generaties moet worden meegewogen.

Voorbeeld

Gifgebruik in Boterveen

Na een rechtszaak die door bewoners is aangespannen tegen een lelieteler wegens het gebruik van schadelijke pesticiden, erkende de rechter het recht op bescherming tegen gifblootstelling. Beleidsmakers mogen geen besluiten nemen die gifgebruik toestaan zonder bescherming van omwonenden en dus in strijd zijn met artikel 2 of 8 EVRM.

Voorbeeld

Asfaltcentrale Hengelo

Omwonenden van de asfaltcentrale in Hengelo-Zuid voelen zich al jaren gedwongen ramen te sluiten en binnen te blijven vanwege de stank- en stofoverlast. Dit tast direct en structureel hun woongenot en privéleven aan. Structurele hinder verplicht de overheid tot actieve bescherming bij vergunningverlening.

Voorbeeld

Tata Steel (IJmond)

De levensduur van bewoners wordt aantoonbaar (o.a. RIVM-rapporten) verkort en verschillende aandoeningen aan hart- en bloedvaten en longen komen voor, evenals kanker, als gevolg van allerlei vormen van industriële uitstoot van staalfabrikant Tata Steel. Het recht op leven vraagt van vergunningverleners uitleg over hoe zij dit recht beschermen. Het zwaarder laten wegen van werkgelegenheidsbelangen of economische winst is in strijd met artikel 6 IVBPR.

4. Implementatie

Bescherming is pas effectief als beleid ook wordt uitgevoerd en gemonitord. Een papieren norm zonder handhaving levert een schending op van artikel 2 EVRM. Zonder naleving van de afgesproken normen en maatregelen verliest ook artikel 8 EVRM zijn werking. Toezicht en handhaving zijn geen formaliteit, maar een essentieel onderdeel van verantwoordelijk overheidshandelen, en burgers moeten de resultaten ervan kunnen merken. Dat vraagt van overheden een actieve houding bij toezicht en handhaving. Uitvoeringsorganisaties moeten beschikken over de juiste kennis, capaciteit én alertheid op risico's. Als bescherming tekortschiet, kunnen burgers rechtsmiddelen inzetten – ook internationaal.

Voorbeeld

Heros Sluiskil (Zeeland)

Ondanks de strenge vergunningen blijft de overlast van overwaaiend stof van de bergen verbrandingsassen bij Heros Sluiskil bestaan. Artikel 8 EVRM vereist effectieve uitvoering en actieve bescherming zodat burgers ongestoord in hun woningen kunnen leven. Geldende vergunningen moeten in de praktijk worden nageleefd.

Voorbeeld

Asfaltcentrale Eindhoven

Steeds weer zijn normoverschrijdingen bij de uitstoot van gevaarlijke stoffen (benzeen, PAK's) door de asfaltcentrale in Eindhoven in het nieuws. Langdurige normoverschrijding wijst op tekortschietend toezicht en handhaving. Omwonenden van de asfaltcentrale geven aan dat de stank 'chemisch en zwaar' is. De overheid moet ingrijpen. Anders blijft het recht op (privé)leven slechts een papieren recht.

Voorbeeld

Houtrook in stadswijken

Bewoners moeten – ondanks gemeentelijke regels en verordeningen over houtstook, zoals een stookverbod bij windstil weer – toch vaak de ramen sluiten en de ventilatie uitzetten. De burens blijven hun houtkachels en open haarden bij windstil weer gebruiken. Ze worden er niet op aangesproken en als bewoners bij de overheid verhaal halen, volgt alleen een algemene waarschuwing in huis-aan-huisbladen. Gebrek aan handhaving kan leiden tot structurele schending van het woongenot.

5. Evaluatie

Naast het actief vaststellen van regels hebben overheden ook de plicht om te toetsen of de regels effectief zijn. Evaluatie moet toetsen of het beleid levens daadwerkelijk beschermt. Blijven gezondheidsschade en een verhoogd sterfterisico bestaan? Houdt de hinder aan? Blijven burgers structureel overlast en aantasting van hun privéleven ervaren? Dan is bijsturing nodig. Dit kan ook herziening van juridische kaders en aanscherping van normen betekenen. Evaluatie is meer dan alleen terugkijken; het is een proces van kritische reflectie, ook binnen juridische kaders.

Voorbeeld

Houtstook door particulieren

Burgers ondervinden ernstige luchtwegklachten en andere gezondheidsproblemen door houtrook. Als klachten blijven bestaan, voldoet het beleid niet aan artikel 2 en 8 EVRM. Evaluatie moet leiden tot strengere regels die gezondheidsklachten verminderen.

Voorbeeld

Chemiebedrijf Seqora B.V. en andere uitstootbronnen (Zaltbommel)

In Zaltbommel leven bewoners in vervuilde lucht door chemiebedrijf Seqora B.V. (voorheen Sachem), grote kippen- en varkenshouderijen, pesticidengebruik in land- en tuinbouw en fijnstof afkomstig van de snelweg A2. Hun woongenot staat blijvend onder druk. Evaluatie moet hier uitwijzen of de combinatie van al die bronnen van overlast voldoende is aangepakt. Blijvende hinder toont in Zaltbommel aan dat het omgevingsbeleid moet worden aangepast om aan artikel 8 EVRM te voldoen.

Voorbeeld

Biomassacentrale Icebear (Steenwijk)

Structurele klachten van omwonenden over de biomassacentrale Icebear tonen aan dat beleid tekortschiet en moet worden bijgesteld. De stofwolken, brandende ogen en hoestaanvalen zijn ondanks maatregelen niet verdwenen. Dit vormt aanleiding om de vergunning voor Icebear opnieuw te beoordelen.

² Het voorzorgsbeginsel staat in het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie (VwEU) en de Nederlandse Omgevingswet.

Afkortingen gebruikt in deze handreiking

- **EVRM** – Europees Verdrag tot bescherming voor de Rechten van de Mens
- **EHRM** – Europees Hof voor de Rechten van de Mens
- **IVBPR** – Internationaal Verdrag inzake Burgerrechten en Politieke Rechten
- **IVESCR** – Internationaal Verdrag inzake economische, sociale en culturele rechten
- **IVRK** – Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind
- **PAK** – Polycyclische aromatische koolwaterstoffen
- **PFAS** – Per- en polyfluoralkylstoffen
- **RIVM** – Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu
- **WHO** – World Health Organization (Wereldgezondheidsorganisatie)